

INTERNATIONAL JOURNAL OF FIELD EDUCATION

The Perception of Cultural Heritage of Primary School Grade 4th Students: A Semiotic Analysis

Gül Tuncel¹

*Marmara University, Education Faculty, Department of Turkish and Social Studies Education
0000-0002-2448-7955*

Büşra Altuntaş²

*Marmara University, Faculty of Education, Social Studies Education
0000-0003-0589-8481*

ABSTRACT

In order for people to be aware of the protection of historical structures and areas, their awareness on this issue should be established and developed since childhood. In this context, issues related to cultural heritage in Turkey is located in the primary school curriculum. The Social Studies course serves as a bridge between the past and the present that conveys the treasure of civilization to young people. Social Studies course especially emphasizes the cultural heritage learning field and culture and cultural heritage field and emphasizes the goal of creating cultural awareness based on cultural elements. In this direction, it was aimed to determine the perceptions of 4th grade students about the concept of cultural heritage within the scope of Social Studies course. Within the scope of the aim of the research, the method was designed as semiotic analysis. The study group of the study consists of 4th grade students who are studying in a public school in Gaziosmanpaşa district of Istanbul in 2018-2019 academic year. Typical Case Sampling were used in the determination of the students participating in the research. The students were asked to draw pictures in order to learn their perceptions about cultural heritage, and then they were interviewed to explain what they depicted about their paintings. The students' drawings were analyzed by using the analysis model of the semiotic analysis techniques C. S. Peirce.

Key Words: Social studies education, cultural heritage, Semiotic

---

ARTICLE INFO

Received: 2.05.2020

Published online:

28.06.2020

---

¹ Corresponding author:

Assoc. Prof. Dr.

gul.tuncel@marmara.edu.tr

²

Master Student

busraa.altuntas1@gmail.com

İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Kültürel Miras Algısı: Göstergebilimsel Bir Analiz

Gül Tuncel¹

*Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi
0000-0002-2448-7955*

Büşra Altuntaş²

*Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi
0000-0003-0589-8481*

ÖZET

MAKALE BİLGİSİ

Kişilerin tarihi yapı ve alanların korunması konusunda bilinç sahibi olmaları için, çocukluk dönemlerinden itibaren bu konuda farkındalıklarının oluşturulması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, Türkiye’de kültür varlıkları ile ilişkili konular ilköğretim müfredatında yer almaktadır. Sosyal Bilgiler dersi de geçmiş ile günümüz arasında medeniyet hazinesini gençlere ileten bir köprü görevi görmektedir. Sosyal Bilgiler dersi özellikle Kültürel Miras öğrenme alanı ile kültür ve kültürel miras alanına vurgu yapmakta, kültürel öğelerden hareketle kültürel bilinç yaratma hedefini ön plana çıkarmaktadır. Bu doğrultuda araştırmada ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi kapsamında kültürel miras kavramına ilişkin algılarını tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı kapsamında yöntem göstergebilimsel analiz olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesinde bulunan bir devlet okulunda eğitim görmekte olan 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin belirlenmesinde tipik durum örnekleme kullanılmıştır. Öğrencilerin kültürel mirasa ilişkin algılarını öğrenmek için resim çizimleri istenmiş daha sonra öğrencilerle resimleri hakkında neler tasvir ettiklerini anlatmaları için görüşme yapılmıştır. Öğrencilerin çizimleri göstergebilim analiz tekniklerinden C. S. Peirce’in çözümlene modeli ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin kültürel miras algılarının genellikle müze, ev halısı, tablo gibi maddi (somut) kültürel miras öğeleri şeklinde oluştuğu, bunun yanı sıra bayram, düğün, gelenek gibi manevi (soyut) kültürel miras öğeleri ile ilgili algılarının da mevcut olduğu görülmektedir.

*Alınma Tarihi:2.05.2020
Çevrimiçi yayınlanma
tarihi: 28.06.2020*

Key Words: Sosyal bilgiler eğitimi, kültürel miras, Göstergebilim

---

¹ Sorumlu Yazar:
Doç. Dr.

²

Yüksek Lisans öğrencisi
busraa.altuntas1@gmail.com

Giriş

Kültürü tanımlamak için birçok girişimde bulunulmuştur. Schwartz (2006) kültürü, “*Toplumdaki insanlar arasında yaygın olan anlamların, inançların, uygulamaların, sembollerin, normların ve değerlerin zengin bir kompleksi*” şeklinde tanımlarken, Hofstede (2001) “Bir insan grubunun üyesini diğerinden ayıran aklın kolektif programlanması” biçiminde ifade etmektedir. Kültür teriminin en kapsamlı tanımlarından biri İngiliz antropolog Edward Tylor tarafından yapılmıştır. Tylor (1958), kültürü “bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, gelenek ve insanın toplumun bir üyesi olarak edindiği diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bütün” olarak dile getirmiştir. Bidney (1953) kültürü, “tarımsal gerçeklerin ürünü (yetiştirme ürünleri), eserler (sanayi ürünleri), sosyo-gerçekler (sosyal organizasyon) ve ifadeler (dil, din, sanat vb.) biçiminde tanımlayarak kültürün hem maddi hem manevi yönüne vurgu yapmıştır. İngiliz antropolog Malinowski (1992) ise kültür tanımına “miras alınan, eserler, aletler ve tüketim malları” ve sosyal yapıyı da dahil etmiştir. Böylece kültürün hem maddi (somut) hem de maddi olmayan (somut olmayan) yönlerine vurgu yapılmıştır. Genel olarak sosyologlar ise kültürü sosyal ilişkileri şekillendirmek, sosyal düzeni korumak, dünyayı ve dünyadaki yerimizi nasıl anlamlandırdığımızı belirlemek, toplumdaki günlük eylemlerimizi ve deneyimlerimizi şekillendirmek bakımından çok önemli görmekte ve maddi ve maddi olmayan kültür olarak ikiye ayırmaktadırlar. Maddi kültür, insanların çeşitli amaçlarla yaptıkları ve kullandıkları şeylerden oluşurken maddi olmayan kültür, bir grup insan tarafından ortak olarak paylaşılan değerler ve inançlar, dil, iletişim ve uygulamalardan meydana gelmektedir. Örneğin Durkheim kültürün, ortak olarak paylaşılan değerler, inançlar, ahlak, iletişim ve uygulamaların bireylere ortak bir amaç duygusu ve değerli bir kolektif kimlik sağladığını, insanların çeşitli ritüellere katılmak için bir araya geldiklerinde, ortak kültürlerini yeniden teyit ettiklerini ve bunu yaparken onları birbirine bağlayan sosyal bağları güçlendirdiklerini ifade etmektedir (Cole, 2020). Sonuç olarak kültür, yaşamın neredeyse her yönünü bilinçli veya bilinçsiz olarak etkileyen karmaşık bir kavramdır. Kültürün bazı temel özelliklerini şöyle özetlemek mümkündür.

Kültürün Bazı Temel Özellikleri

Kültürün bazı temel sayılabilecek özellikleri alan yazın (Spencer-Oatey, 2012; Schein 1990; Schein 1984; Hofstede 1994; Hofstede, 1991; Ferraro, 1998; Avruch 1998) incelenerek aşağıda özetlenmiştir.

- Kültür, farklı derinlik katmanlarında kendini gösterir: Belirli bir grup veya kurumun kültürünü analiz ederken kültürün kendini gösterdiği üç temel katmanın ayırt edilmesi arzu edilir. Bu katmanlar gözlemlenebilir eserler/nesnelere, değerler ve temel varsayımlardır. Birey bir kuruma dahil olduğunda o kurumun eserlerini gözlemler ve hisseder. Bu kategori fiziksel düzen, kıyafet kodu, insanların birbirine hitap şekli, mekânın havası, duygusal yoğunluğu ve diğer olgulardan şirket kayıtları, ürünler, kuramsal beyanlar ve yıllık raporlara kadar her şeyi içerir (Schein 1990). Bu analiz seviyesi (görünür yapay nesnelere) zordur, çünkü verilerin elde edilmesi kolay ancak yorumlanması güçtür. Bir grubun çevresini nasıl oluşturduğu ve üyeler arasında hangi davranış kalıplarının ayırt edilebilir olduğu tanımlanabilir, ancak genellikle bir grubun neden o şekilde davrandığının altında yatan temel mantığı anlamak kolay değildir. Grup üyelerinin neden o şekilde davrandığını analiz etmek için genellikle davranış yöneten değerler aranır (Schein 1984).
- Kültür davranışı ve davranışın yorumlarını etkiler: Hofstede (1991), kültürün belirli yönlerinin fiziksel olarak görünür olmasına rağmen anlamlarının görünmez olduğu

önemli bir noktaya işaret etmektedir: Birtakım uygulamaların tam olarak anlamları insanlar tarafından yorumlanma biçimlerinde yatmaktadır. Zira jest ve mimikler farklı insan gruplarında farklı anlamlara geldiği gibi giyim tercihleri ve benzeri unsurlar da farklı insan gruplarında farklı şekillerde yorumlanabilir.

- Kültür hem evrensel insan doğasından hem de benzersiz bireysel kişilikten ayırt edilebilir: Kültür öğrenilir, kalıtsal değildir. Kişinin genlerinden değil, sosyal ortamından türetilir. Kültür bir yandan insan doğasından bir yandan bireyin kişiliğinden ayrı bir mefhumdur. İnsan doğası bir Amerikalı profesörden Avustralyalı Aborjine kadar tüm insanların ortak noktasıdır, yani kişinin zihinsel yazılımındaki evrensel düzeyi temsil eder. İnsanın korku, öfke, sevgi, sevinç, üzüntü hissetme, başkalarıyla ilişki kurma, çevreyi gözlemleme, diğer insanlarla konuşma olanağı gibi davranışlar bu zihinsel yazılıma aittir. Ancak kişinin bu duygularla yaptığı, korkuyu, sevinci ve benzerlerini nasıl ifade ettiği kültür içerisinde öğrenilir. Öte yandan bir bireyin kişiliği başka hiçbir insanla paylaşmadığı eşsiz kişisel zihinsel yazılımlar dizisidir. Bu dizi, kısmen bireyin eşsiz gen kümesiyle miras alınan ve kısmen öğrenilen özelliklere dayanır (Hofstede 1994).
- Kültür biyolojik süreçleri etkiler: Bilinçli davranışlarımızın büyük çoğunluğu öğrenerek ve kültürümüzün diğer üyeleriyle etkileşim kurarak kazanılır. Tamamen biyolojik olan ihtiyaçlar bile sıklıkla kültürden etkilenir. Örneğin tüm insanlar beslenmek zorundadır ve minimum kalori tüketilmediği sürece açlık oluşur. Ancak ne yiyoruz? Ne kadar sıklıkta yiyoruz? Kiminle birlikte yiyoruz? Hangi kurallar dizisine göre yiyoruz? Bütün bunlar kısmen de olsa kültür tarafından düzenlenmektedir (Spencer-Oatey, 2012). Örneğin kültürümüzde yenmemesi uygun görülen bir yiyeceği farkında olmadan yediğinizde size lezzetli gelebilir. Ancak ne yediğiniz size söylendiğinde kusma benzeri reaksiyonlara sebep olur (Bir Müslümanın domuz eti yediğini fark etmesi gibi). Aslında tüketilen besinde kusmayı artırıcı bir etken yoktur, ama kültürel olarak şartlanmamız biyolojik süreci tersine çevirebilir (Ferraro, 1998).
- Kültür sosyal gruplarla ilişkilidir: Kültür en az iki veya daha fazla kişi tarafından paylaşılır. Yalnız bir birey belirli bir şekilde düşünür ve davranırsa bu düşünce ya da eylem kültürel değil kendine özgü bir niteliktir. Bir fikir, bir tutum ya da davranışın kültürel olarak kabul edilebilmesi için bir tür sosyal grup ya da toplum tarafından paylaşılması gerekir (Ferraro 1998). Neredeyse herkes aynı anda birkaç farklı grup ya da kategoriye ait olduğundan insanlar kaçınılmaz olarak farklı kültür tabakalarına karşılık gelen birkaç zihinsel programlama katmanı taşırlar. Örneğin, kişinin ülkesine göre ulusal düzeyde, farklı bölgesel/etnik/dini/dilsel gruplar düzeyinde, cinsiyet düzeyinde, nesil düzeyinde, toplumsal rol düzeyinde, sosyal sınıf düzeyinde, örgütsel veya kurumsal düzeyde (Hofstede 1991). Bu anlamda herkes, aynı anda birkaç farklı kültürel grubun üyesidir ve bu nedenle çok kültürlü bir üyeliğe sahip olduğu söylenebilir. Sosyal sistem ne kadar karmaşık ve farklılaşmışsa o kadar fazla potansiyel grup ve kurum vardır. Ve her grup ve kurum bireyleri farklı deneysel dünyalara yerleştirdiği için bu grupların ve kurumların her biri kültür için potansiyel bir kanal olabilir. Dolayısıyla hiçbir nüfus tek bir kültür veya tek bir kültürel tanımlayıcı tarafından yeterince karakterize edilemez (Avruch 1998).
- Kültür öğrenilir: Kültür sosyalleştikçe etkileşim kurulan insanlardan öğrenilir. Yetişkinlerin nasıl tepki gösterdiğini ya da bebeklerle nasıl konuştuğunu izlemek, kültürün insanlar arasındaki gerçek sembolik aktarımını görmenin mükemmel bir yoludur. Dünyanın iki ayrı bölgesinde tam olarak aynı anda doğan iki bebeğe fiziksel ve sosyal uyarlara çok farklı cevap vermeleri öğretilir. Örneğin ABD'deki çoğu çocuktan çok küçük yaşlardan itibaren ne yapmak istedikleri ve neyi tercih ettikleri

hakkında karar vermeleri beklenirken, birçok kültürde ebeveyn bir çocuğa asla ne yapmak istediğini sormaz, çocuğa sadece ne yapması gerektiğini söyler (Spencer-Oatey, 2012).

- Kültür kademeli değişime tabidir: Herhangi bir toplumun kültürünün herhangi bir antropolojik açıklaması belirli bir zamanın anlık görünümünü sunmaktadır. Etnograf, kültürel bir çalışmayı tamamladıktan birkaç yıl sonra geri döndüğünde toplumu aynı şekilde bulamaz, çünkü tamamen statik (değişmeyen, durağan) kalan kültür yoktur. Belirli bir dereceye kadar değişimin sürekliliği tüm kültürlerin bir özelliğidir (Spencer-Oatey, 2012).
- Bir kültürün çeşitli bölümleri belirli bir seviyede birbirleriyle ilişkilidir: Kültürler birleşik bünyeler olarak görülmelidir. Diğer bir deyişle kültürler belirli bir derecede birbirleriyle ilişkili olan tutarlı ve mantıklı sistemlerdir. Kültürler birbirleriyle uyumlu bileşenler olarak düşünüldüğünde sistemin bir parçasındaki değişiklik sistemin diğer kısımlarında da eşzamanlı değişiklikler üretmesi mantıklı bir sonuçtur. Örneğin bir teknolojik yeniliğin sosyal, ekonomik ve benzeri alanlarda da bir dizi değişikliğe yol açması gibi (Ferraro 1998).

Görüldüğü gibi kültürün bazı temel özelliklerinden bahsetmek, kültürel aktarıma konu olan kültürel miras ile ilgili birtakım fikirler vermektedir. Kültürün kapsadığı esas nitelikler kültürel miras kavramına atıfta bulunmaktadır.

Kültürel Miras Nedir?

Kültürel miras, geçmiş nesillerden miras kalan fiziksel eserler ve toplumun somut olmayan niteliklerinin mirasıdır. Fiziksel eserler arasında sanat eserleri, edebiyat, müzik, arkeolojik ve tarihi eserler, binalar, anıtlar ve tarihi yerler bulunurken, somut olmayan özellikler genellikle estetik ve manevi inançlara ve sözlü geleneklere dayanan sosyal adetler, gelenekler ve uygulamalar içerir. Somut olmayan eserlerle birlikte somut eserler bir toplumun ayırt edici özelliğini ortaya koyar ve nesilden nesile aktarılan yaşam biçimlerini ifade eder (ICOMOS, 2002). İnsan etkinliğinin bir parçası olarak kültürel miras sadece eserler, binalar veya manzaralar gibi somut biçimlerle değil, aynı zamanda maddi olmayan biçimlerde de ortaya çıkmaktadır. Somut olmayan kültürel miras sesleri, değerleri, gelenekleri, sözlü tarihi, geleneksel beceri ve teknolojileri, dini törenleri, sahne sanatlarını, hikâye anlatma yollarını ve nicesini kapsamaktadır.

Tablo 1. Kültürel Miras Unsurları

Kültürel Miras			
Somut Kültürel Miras			Somut Olmayan Kültürel Miras
Tarihi varlık			Müzik Gelenek Görenek El sanatları Oyunlar vs.
Tarihi mekân		Doğal varlık	
Tarihi eser	Tarihi nesne	Peri bacaları	
Çatalhöyük	Galata Kulesi	Kuş cenneti	
Efes antik kenti	Ulu Cami	Uzungöl vb.	
Aspendos vb.	Anıtkabir vb.	Çini vazo vb.	

Miras, kültürel ve medeni, olağandışı değerlere sahip olan ve kaybolur ya da hasar görürse telafi edilemeyen, mevcut nesil tarafından atalarından miras alınan tüm sabit ve taşınabilir kültürel varlıkların tamamıdır. Miras, entelektüel bir üründür ve manevi, dini, ahlaki ve estetik değerlere sahiptir. Ayrıca bilgi, sistemler, kurumlar ve yaratıcılığı da içermektedir. Ayrıca kültürel miras sadece eski şeylerle ilgili değildir. Yeni nesnelere, yerlere ve uygulamalara da günümüzün kuşakları için kültürel değeri olan kültürel mirasın bir parçasıdır. Miras,

insanların tarihini anlatan kolektif bir varlıktır. Her topluluğun ortak kimliğinin sürekliliğini sağlamak için başvurduğu ve zamanla gelişen bir geçmişi vardır (Ghrab, 1990; Abdul Jalil ve Abdel-Aal, 2011; Hassan, 2008). Avrupa Konseyi tarafından Toplum İçin Kültürel Mirasın Değerine İlişkin Çerçeve Sözleşmesi'nde kültürel mirası, geçmişten miras alınan insanların sahiplikten bağımsız olan sürekli gelişen değerlerinin, inançlarının bilgilerinin ve geleneklerinin bir yansıması ve ifadesi olan bir grup kaynak şeklinde tanımlanmakta ve insanlar ile mekanlar arasında zaman içindeki etkileşimden kaynaklanan tüm yönleri içermektedir (Abdelazim Ahmed, 2017). Görüldüğü gibi miras kavramı asla durağan değildir ve kapsamı zaman içinde gelişmiştir. Önceleri kültürel miras anıtlar ve benzeri anlamına gelirken bugün artık dil, kıyafet, müzik, günlük yaşam, sürdürülmesi gereken iş ritüelleri gibi zengin bir uygulama grubu olarak kabul edilmektedir. Böylece eski binaların ve tarihi alanların geleneksel anlamının çok ötesine geçen kültürel miras kavramı, somut kültürel mirastan somut olmayan kültürel mirasa doğru genişlemiştir (Fojut, 2009; Palmer, 2009). Unesco da kültürel mirası, geçmişin her kültüre yüklediği sanatsal ve sembolik işaretler topluluğu olarak tanımlamıştır. Kültürel kimliklerin doğrulanmasının ve zenginleşmesinin önemli bir parçası ve tüm insanlığa ait olmasıyla kültürel miras belirli bir yere özgü nitelikleri sunan insan deneyimlerinin hazinesidir. Dolayısıyla kültürel mirasın sergilenmesi ve korunması herhangi bir kültürel politikanın mihenk taşı oluşturmaktadır (Jokilehto, 2008).

Kültürel Mirasın Korunması

Kültürel miras sadece geçmişten gelen bir dizi kültürel nesne veya gelenek değildir. Aynı zamanda bir seçim sürecinin sonucudur. Bu süreç, gelecek kuşaklar için korunmaya layık olan ve olmayan şeyleri hem kültürel hem de politik nedenlerle sürekli olarak seçen her insan toplumunu karakterize eden bir hafıza ve unutulma sürecidir. Bir başka deyişle toplumsal hafızayla taşınan kültürel mirasın seçicileri yine toplumu oluşturan bireylerin kendisidir. Bu bakımdan bütün bireyler dünya kültürüne katkıda bulunurlar. Bu nedenle ulusal yasalar ve uluslararası anlaşmalar vasıtasıyla tüm kültürel mirasa saygı duymak ve onları korumak önemlidir. Eserlerin ve kültürel nesnelerin yasa dışı ticareti, arkeolojik alanların yağmalanması ve tarihi binaların ve anıtların yıkılması bir ülkenin kültürel mirasına onarılamaz hasara neden olur. 1954 yılında kurulan UNESCO bu konudaki uluslararası iş birliğinin önemini vurgularken kültürler arası anlayışı güçlendirmek için kültürel mirasın korunmasına ilişkin uluslararası sözleşmeler düzenlemiştir. Diğer yandan kültürel miras bilinci, mirasın korunmasının temel unsurunu teşkil etmektedir. Zira kültürel mirasın zarar görmesinin ana nedenlerinden biri toplumun genel olarak bu konudaki farkındalık eksikliği yani miras bilincinin gelişmemesiyle birlikte toplumun koruma sürecine dahil olmamalarından kaynaklanmaktadır. Kültürel mirası koruma, uluslararası kurumların çalışmalarının ötesinde yerel halkın değerlerinin farkında olması ve topluluk mirası ile ilgili faaliyetleri desteklediğinde başarılı olmaktadır. Kendi mirasının kültürel aktarımını sağlamak ve korumak toplumun sorumluluğundadır ve toplum, bu sorumluluğu eğitim kurumlarına dolayısıyla öğretmenlere iletmektedir. Aile ve okul arasındaki ilişkinin yoğunlaştırılması çocukların farkındalığını ve davranışlarını şekillendirmek için en iyi çözüm olarak görülmektedir. Bu iki kurumun toplumda hakim olan norm ve değerlere ve kültürel sistemin bir insan mirası olarak benimsenmesine göre farkındalık düzeyinin yükseltilmesine katkıda bulunabilirler (Franchi, 2015; Shankar ve Swamy, 2013; Srivastava,2015; Binh, 2012). Bu doğrultuda öğrencilerin okulda karşılaştığı her ders kültürel bilinci geliştirme bakımından önemlidir. Bu derslerin arasında özellikle öğretim yaklaşımlarından birinin esas amacının kültürel mirası aktarmak olan Sosyal Bilgiler dersinin yeri elzemdir.

Sosyal Bilgiler Dersinde “Kültürel Miras”

Kültürel mirasın her ulusun kimliğinin bir parçası olduğu düşünüldüğünde en genç öğrencilerin bile onu korumak için teşvik edilmesi gerekmektedir. Gençlerin kültürel mirasın önemini ve her bireyin onu geliştirmedeki sorumluluğu ve rolünü anlamaları çok önemlidir. Okul ve öğretmenler de kültürel mirasın önemi ve korunması hususunda daha fazla farkındalık yaratmada katkıda bulunabilirler. Okul ve öğretmenin rolü, öğrencileri kendi ulusal kimliklerini, kültürlerini, sosyal, ahlaki ve manevi miraslarını korurken farklı kültürler hakkında bilgi edinmeye cesaretlendirmektir. 2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı incelendiğinde muhtelif başlıklar altında kültürel miras içeriğine yer verildiği görülmektedir. Örneğin programın amaçlar kısmında “...milli ve manevi değerleri benimsemiş...” ibaresine; öğretim programının perspektifi kısmında “Değerlerimiz toplumumuzun milli ve manevi kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır” ifadesine; değerlerimiz bölümünde “Değerlerimiz, ...kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve yarınlarımıza uzanmaktadır” ve “...bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz...” sözlerine; yetkinliklerimiz başlığı altında ise “kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği” ibaresi yer almaktadır. Yine programın özel amaçlar bölümünde “...milli bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri”, “...milli ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları”, “Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri”, “Milli, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek...” ifadeleri bulunmaktadır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar başlığı altında ise “Millî ve dinî bayramlar, mahallî kurtuluş ve kutlama günleri, önemli olaylar, belirli gün ve haftalardan yararlanılarak öğrencilerin tarihsel duyarlılığı ve milli bilinçleri geliştirilmelidir” anlatımı mevcuttur. Sosyal Bilgiler dersi kazanımları gözden geçirildiğinde ise 4.sınıftan 7.sınıfa kadar Sosyal Bilgiler dersinde yer alan “Kültür ve Miras” adlı öğrenme alanındaki kazanımların tamamen kültürel miras bilinci geliştirme işlevine sahip bulunduğu görülmektedir. Bu kazanımlar sırasıyla aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında “Kültürel Miras” ile İlgili Kazanımlar

Sınıf Düzeyi	Kazanımlar
4. sınıf	<ul style="list-style-type: none"> • Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelere yararlanarak aile tarihi çalışması yapar. • Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir. Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır. • Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele’nin önemini kavrar.
5. sınıf	<ul style="list-style-type: none"> • Somut kalıntılarını yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder. • Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır. • Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler. • Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder. • Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir.
6. sınıf	<ul style="list-style-type: none"> • Orta Asya’da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur. • İslamiyet’in ortaya çıkışını ve beraberinde getirdiği değişimleri yorumlar.

	<ul style="list-style-type: none"> • Türklerin İslamiyet’i kabulleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder. • Türklerin Anadolu’yu yurt edinme sürecini XI ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder. • Tarihî ticaret yollarının toplumlar arası siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü açıklar.
7. sınıf	<ul style="list-style-type: none"> • Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar. • Osmanlı Devleti’nin fetih siyasetini örnekler üzerinden analiz eder. • Avrupa’daki gelişmelerle bağlantılı olarak Osmanlı Devleti’ni değişime zorlayan süreçleri kavrar. • Osmanlı Devleti’nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur. • Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.

Görüldüğü gibi kültürel mirasın içeriği 4. sınıftan 7. sınıfa her düzeyde 2018 Sosyal Bilgiler dersi müfredatında “Kültür ve Miras” öğrenme alanında bir dizi konuda yer almaktadır. Diğer öğrenme alanlarında da coğrafya, sosyoloji, tarih, etnoloji, psikoloji, ekonomi, politika, etik, estetik, ekoloji gibi alanların disiplinler arası bir şekilde işlenmesi durumunda da kültürel mirasla bağlantı kurulabilmektedir. Zira kültürel mirasın nesnelere iç içe geçmiş ve birbirleriyle bağlantılıdır. Konunun odak noktası birey, toplum ve doğal çevre arasındaki ilişkileri zaman ve mekân bağlamında öğrenmektir. Kültürel miras içeriğinin nasıl öğretildiği, hangi yöntem ve stratejilerin kullanıldığı öğrencilerin bu konudaki bilgi ve deneyimleriyle ilişkilidir. Bu bağlamda öğrencilerin kültürel miras bilincini geliştirmek için öncelikle öğrencilerin kültürel miras algılarının tespit edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Dolayısıyla bu araştırma “İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin kültürel miras kavramına ilişkin algıları nasıldır?” sorusu üzerine yapılandırılmıştır.

Yöntem

Kültürel yaşama ve kültürel mirasa yönelik bu çalışma öğrencilerin kültürel mirasa ilişkin bakış açılarının anlaşılmasını hedefleyen bir soruşturma süreci olarak nitel araştırma yöntemlerinden sanat temelli araştırma ile tasarlanmıştır. Düşüncelerin, yaşamsal tecrübelerin ve sanatsal pratiklerin karşılıklı etkileşiminin olgunlaştırdığı bir yöntem olarak sanat temelli araştırma, sanat yapma ve yazma sürecinde bir fenomeni sorgulamaya ve bu fenomeni anlamayı geliştirmeyi, derinleştirmeyi amaçlamaktadır. Çocuk psikolojisine yönelik alanlarda da yararlanılan sanat temelli araştırma, çocukların görsel anlatımları aracılığıyla muhtelif fenomenler hakkındaki anlayışlarını yine kendi resimsel anlatıları sayesinde anlamayı amaçlamaktadır (Keser ve Narin, 2017; Denzin & Lincoln, 2005). Bu çalışmada da öğrencilerin sanatsal çizimlerdeki ifadeleri vasıtasıyla çeşitli kavram, olay ya da durumlara yönelik bakış açılarını yine kendi imgelerinden yola çıkarak tespit edilmesi amaçlanmış ve “kültürel miras” kavramına yükledikleri anlamlar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu tipik durum örnekleme kullanılarak oluşturulmuştur. Tipik durumlar, sıra dışı olmayan ve toplum içinde ortalama olarak kabul gören durumları kapsamaktadır (Baltacı, 2018). Bu doğrultuda bu araştırma için tipik durum örnekleme, İstanbul şehrinin merkezi bir ilçesindeki sosyo-ekonomik seviyesi orta düzeyde olan bir okulda görece geneli yansıtabilecek bir okulun seçimi ile sınırlıdır. Dolayısıyla bir devlet

ilkokulunun 4.sınıfına devam eden 8 kız, 12 erkek öğrenci araştırmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Araştırmada öğrencilerin gönüllü olmasına özen gösterilerek daha güvenilir bilgiler elde edilme yoluna gidilmiştir. Öğrencilerin resimsel anlatı ve ifadelerinden örnekler verirken rumuz isimler kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Uygulama sürecinde öğrencilere anahtar bir soru verilmiş (*Kültürel miras deyince ne anlıyorsunuz?*) ve bu soruyla ilgili herhangi bir görüş alışverişinde bulunulmadan onların zihinlerinde çağrıştırdığı anlam üzerine bir resim çizmeleri istenmiştir. Araştırmanın temel verileri katılımcıların çizdikleri bu resimler aracılığıyla toplanmıştır. Öğrenciler çizimlerini bitirdikten sonra kendilerine «Yaptığınız resimde neler çizdiniz?» ve «Çizdiğiniz bu resimlerle neyi anlatmaya çalıştınız?» soruları yönlendirilerek araştırmanın verileri toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler göstergebilimsel analiz ile çözümlenmiştir. Göstergebilimsel çözümleme görünen görüntünün arkasında yatan anlamların keşfedilmesinde yol gösterici bir öneme sahiptir. Anlam üretiminin süreçlerini ortaya koymaya çalışan göstergebilim, içeriğin biçimine odaklanarak işaretlerle bütünleşmiş bir sosyal sistemin ürettiği kodları ve kodların geri planındaki anlamları ortaya çıkarmayı amaçlar. Bu araştırmada Peirce'nin anlamlandırma modeli kullanılarak göstergebilimsel çözümleme yapılmıştır. Göstergeyi bazı yönlerden bir kişinin veya bir nesnenin yerine konulma niteliğine sahip bir şey olarak tanımlayan Peirce, göstergeleri görüntüsel gösterge, belirti ve simge olarak üçe ayırmaktadır. Görüntüsel gösterge, işaret ettiği nesne ile arasında bir ilişki bulunan, işaret ettiği olgu ya da nesneyi doğrudan yansıtan göstergedir. İşaret ettiği nesne ortadan kalktığında kendisini gösterge yapan özelliği hemen yitirecek olan ama yorumlayan bulunmadığında bu özelliği yitirmeyecek olan gösterge ise belirti göstergesi olarak adlandırılmaktadır. Simge göstergesi ise insanlar arasında var olan bir anlaşmaya dayanmaktadır. Onu yorumlayan olmadığında kendisini gösterge yapan özelliği ortadan kalkmaktadır. Zira semboller ya da simgeler insanların ortak bilincinden oluşmaktadır. Örneğin bayrak simgesi gibi. Bu çalışmada da öğrencilerin kültürel mirasa yönelik algılarını analiz etmek amacıyla yine kendileri tarafından yapılan resimsel anlatılarını çözümlenmek hedeflendiğinden göstergebilimsel analiz kullanılmıştır. Yukarıda tanımlanan Peirce'in göstergebilimsel analizindeki üç gösterge türü öğrencilerin resimsel anlatılarında aranmış, daha sonra Barthes'in tespit edilen göstergelerin neyi ve nasıl temsil ettiği ile ilgili yaklaşımı kullanılarak göstergelerin düz ve yan anlamları üzerinde durulmuştur (Yılmaz ve Temizkan, 2013; Çağlar, 2012: 22-27).

Geçerlik ve Güvenirlilik

Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla çoklu analizci/gözlemci üçgenleme yoluna başvurulmuştur. Analizci/gözlemci üçgenleme, bütün veri toplama işini tek bir kişinin yapmasından kaynaklanan ön yargıları asgari düzeye indirgemektedir. Yine toplanan aynı nitel veriler iki ya da daha fazla kişiye analiz ettirilerek bulgular karşılaştırılmaktadır. Dolayısıyla analizci/gözlemci üçgenleme elde edilen verilerin tutarlılığını sağlama fırsatı sunmaktadır. Bu araştırmada da veriler iki araştırmacı tarafından elde edilmiş ve birbirinden bağımsız olarak analiz edilmiştir. Diğer yandan bulguların araştırmaya katılanlar tarafından gözden geçirilmesi de başka bir analitik üçgenleme

yaklaşımı sunmaktadır. Araştırmacılar verileri analiz ettikten sonra katılımcılardan yeniden gözden geçirmelerini isteyerek kesinlik, tamlık, yansızlık bakımından algılananın geçerliğini kontrol etmektedirler (Patton, 2014). Bu araştırmada da öğrenciler resimsel anlatıları yaptıktan sonra kendilerine “bunu mu demek istedin?” biçimindeki sorular yönlendirilerek veri analizinden elde edilen bulgular teyit edilmiştir. Araştırmanın inanırılığı bakımından da katılımcıların resimsel anlatılarına ve ifadelerine doğrudan alıntılar yoluyla yer verilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın verileri “Kültürel miras deyince ne anlıyorsunuz?”, “Sizce kültürel miras nelerdir?” soruları yöneltildiğinde öğrencilerin zihninde çağrıştırdıklarını bir resim olarak çizmeleri ve çizdikleri bu resmin anlamına ilişkin sözel ifadeleri yoluyla elde edilmiştir. Öğrencilerin resimsel anlatıları ve ifadeleri göstergebilimsel analize tabi tutulmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular göstergebilimsel analiz vasıtasıyla çözümlenerek elde edilen gösterge türleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3. *Resimsel Anlatılardan Elde Edilen Gösterge Türleri*

Gösterge Türleri	Katılımcılar	Toplam
Görüntüsel gösterge	K2, K3, K4, K7, K9, K11, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20	14
Belirti	K3, K10, K14, K18	4
Simge	K1, K2, K3, K6, K12, K13	6

Tablo 3’de görüldüğü gibi öğrencilerin büyük bir çoğunluğu resimlerinde görüntüsel gösterge türünü kullanmışlardır. Öğrencilerin ikisi hem görüntüsel hem belirti gösterge türünü kullanırken (K3, K18), üçü de hem görüntüsel hem simge gösterge türünü kullanmışlardır (K2, K3, K13). Bir öğrencinin de çizdiği resimde üç gösterge türünü de görmek mümkün olmuştur (K3). Görüntüsel gösterge belirttiği şeyi doğrudan temsil eden ve gösteren ile gösterilen arasında doğal bir ilişkinin bulunduğu gösterge tipidir. Dolayısıyla Piaget’nin gelişim basamaklarına göre somut işlemler döneminde olması beklenen 4. sınıf öğrencilerinin bu gösterge türünü kullanmaları gayet doğaldır. Bu da öğrencilerin sosyalleşme aracılığıyla edinmiş oldukları somut ya da somut olmayan kültürel mirasın aynası olduklarını gösteren bir sonuç olabilir. Diğer yandan 4 katılımcı belirti gösterge türünü kullanarak sebep sonuca dayalı bir düşünüş sergilemişlerdir. 6 katılımcı da simge türü gösterge türünü kullanmış, ancak kullandıkları simge daha çok Türk bayrağı ile sınırlı kaldığı için kültürel miras algılarının daha çok somut göstergelere dayandığı sonucu çıkarılmıştır.

Öğrencilerin “Kültürel miras deyince aklınıza ne geliyor?” sorusuna yönelik olarak çizdikleri resimsel anlatılarının verdiği ana mesaj ve çizimlerini yaparken kendilerine yöneltilen sorular doğrultusunda Tablo 4’deki temalar elde edilmiştir. Öğrencilerin çizmiş olduğu resimlerdeki kültürel miras algısının somut ve somut olmayan miras türlerine göre dağılımına bakıldığında somut olmayan kültürel miras öğelerinin daha çok içselleştirildiği görülmektedir. Bu da özellikle somut olmayan kültürel miras öğelerinin sosyalleşme aracılığıyla kazanıldığı bir göstergesi olabilir. Diğer yandan öğrenciler somut kültürel miras öğelerinde daha çok güncel olarak kullanılan eşyalardan ve onların miras yoluyla aktarılmasından bahsetmiştir. Somut kültürel miras öğelerinde sadece 3 öğrenci resimlerinde müze ve 2 öğrenci de doğal miras öğelerini dile getirmiştir.

Tablo 4. *Öğrencilerin Resimsel Anlatılarındaki Kültürel Miras Öğeleri Dağılımı*

Somut olmayan kültürel miras	f	Somut kültürel miras	f
-------------------------------------	----------	-----------------------------	----------

Milli değerler	Bayrak	4	Taşınır kültürel miras	Kılıç	1
	İstiklal Marşı	1		Tespîh	1
Manevi değerler	Birlik ve beraberlik	2		Silah	1
	Aile	1		Kitap	1
	Yaşlı insan	1		Para	1
El sanatları	El dokuması halı	2		Oba çadırı	1
Gelenek, görenek	Düğün halayı	3		Gömü altın	1
	Takı merasimi	3		Müze	3
	Bayram kutlaması	1		Doğa	2
Toplam		18		Toplam	

Milli Değerler Teması

Resim 1. Fatma'nın Çizimi

Tablo 5. Fatma'nın Resimsel Anlatısının Analizi

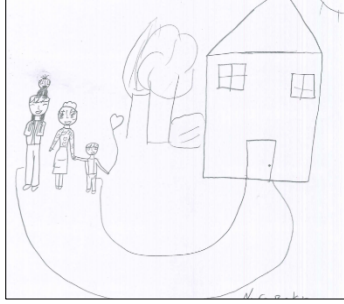
Gösterge türü	Gösterge	Gösteren	Gösterilen	Yan anlam
Simgesel	Bayrak	Bayrak altında öğrenciler	Bayrak töreni	Gurur, saygı

Araştırmaya katılan öğrencilerin %25'inin kültürel miras algısına yönelik olarak çizmiş olduğu resimsel anlatılar milli değerler teması altında yer almaktadır. Bu temaya yönelik olarak bir öğrencinin resimsel anlatısı (Resim 1) örnek olarak sunulup göstergebilimsel analizi (Tablo 5) verilmiştir. Fatma'nın resimsel anlatısında Türk Bayrağı altında İstiklal Marşı merasimi yer almaktadır. Kendisine bu resimle ne anlatmak istediği sorulduğunda bayrağımız ve marşımızın önemli bir miras olduğunu dile getirmiştir. Fatma insanların üzerinde anlaşarak bir sembol olarak atfettikleri bayrak simgesini resmettiği için simgesel gösterge türünde bir çizim yapmıştır. Milli bir değer gösterge olarak kullanıldığı bu anlatıda bu değeri gösteren bayrak, bayrak töreni vasıtasıyla gösterilmiş ve bayrağın milli bir sembol olarak anlama sahip olduğu belirtilmiştir.

Manevi Değerler Teması

Araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmı birlik, beraberlik, aile ve yaşlı insan olarak ifade ettikleri ve manevi değerler teması altında sınıflandırılacak çizimler ortaya koymuşlardır. Bu doğrultuda örnek olarak bir öğrencinin resimsel anlatısı (Resim 2) ve göstergebilimsel analizi (Tablo 6) sunulmuştur.

Resim 2. *Nur' un Resimsel Anlatısı*

Tablo 6. *Nur'un Resimsel Anlatısının Analizi*

Gösterge türü	Gösterge	Gösteren	Gösterilen	Yan anlam
Görüntüsel	Bina, insanlar	Yuva, Aile bireyleri	Manevi değer	Aile, kültürel mirasın taşıyıcısıdır.
Belirtisel	İnsanlar	Gülen yüzler	Mutlu aile	Kültürel miras

Nur'un resimsel anlatısına bakıldığında göze çarpan bir ev ve aile üyeleridir. Kendisine ne anlatmak istediği sorulduğunda “En güzel miras, ailedir” şeklinde yanıt vermiştir. Aile kurumunun kültürel mirasın taşıyıcısı olduğu düşünüldüğünde yerinde bir saptama olduğu söylenebilir.

Nur, çizmiş olduğu ev ve aile bireyleri ile işaret ettiği nesne ya da olguyu doğrudan yansıttığı için görüntüsel göstergeyi kullanmıştır. Çizmiş olduğu ev ve insan figürleri ile yuva ve aileyi betimlemeye çalışan Nur'un hem çizimleri hem ifadeleri ailenin önemli bir kültürel miras olduğu yönündedir. Manevi değerlerin bir unsuru olarak aile birliği toplumsal hayatın temel taşı teşkil ettiği için Nur'un kültürel miras algısında önemli bir yer teşkil ettiğini söylemek mümkündür.

Gelenek Görenekler teması

Katılımcıların yarısına yakın bir kısmı gelenek görenek temasına vurgu yapan resimler çizmiştir. Somut olmayan kültürel miras içinde manevi değerlerin de bir alt teması olarak nitelendirilebilecek gelenek ve görenekler temasına yönelik yapılan çizimlerden bir örnek (Resim 3) ve göstergebilimsel analizine (Tablo 7) yer verilmiştir.

Resim 1. *Arda'nın Resimsel Anlatısı*

Arda, resimsel anlatısında elinde mendil olan bir halay ekibini betimlemiştir. Betimlediği üç kişinin de gülen bir yüze sahip olduğu, bu da onların halay sırasında eşlik etmekten mutlu olduklarını göstermektedir. Arda, düğünde halay çekmenin bir gelenek olduğunu dile getirmekte (ki gelenek ve görenek kavramlarının ayrımını sınıf düzeyleri bakımından tam olarak yapamamaktadırlar), her gittiği düğünde mutlaka halay ile karşılaştığını ifade etmektedir. Bu bakımdan Arda'nın kültürel miras algısında sıkça karşılaşmış olduğu halay çekme eylemi yer etmiş bulunmaktadır. Diğer yandan Arda'nın resimsel anlatısının göstergebilimsel analizi yapıldığında Arda'nın doğrudan işaret ettiği eyleme ait gösterge kullandığı görülmektedir. Bu da görüntüsel gösterge olarak adlandırılabilir.

Tablo 7. *Arda'nın Resimsel Anlatısının Analizi*

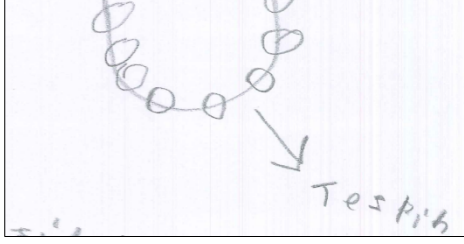
Gösterge türü	Gösterge	Gösteren	Gösterilen	Yan anlam
Görüntüsel	İnsanlar, mendil	Düğün halayı	Gelenek	Düğünde halay bir gelenektir.
Belirtisel	Mimik, yüz ifadesi	Gülümseme	Mutluluk	Arzu edilen duygu

Arda'nın resimsel anlatısında insanlar ve mendil gösterge olarak kullanılmış, bu göstergelerle bir düğün halayına atıfta bulunulmuştur. Kendisine neyi anlatmak istediği sorulduğunda halay çekmenin bir gelenek olduğunu, dolayısıyla kültürel miras içerisinde yer alabileceğini dile getirmiştir.

Taşınabilir Somut Kültürel Miras Teması

Taşınabilir somut kültürel miras temasında katılımcılar daha çok kılıç, tespah, silah, kitap, para, çadır, gömü gibi öğelerden bahsetmiştir. Bu çizimlerden bir örnek (Resim 4) ve göstergebilimsel analizi (Tablo 8) aşağıda verilmiştir.

Resim 2. *Ömer'in Resimsel Anlatısı*

Resim 4’de yer alan Ömer’in resimsel anlatısında bir tespih çizildiği görülmektedir. Ömer’e “kültürel miras deyince neden bir tespih çizimi yaptın?” diye sorulduğunda o, “tespih babalarımızdan gördüğümüz bir şey, o da kendi babasından görmüş” (görenek kavramına atıf yapıyor), “o zaman kültürel miras olması doğrudur” şeklinde yanıt vermiştir. Bu durumda Ömer’in resmettiği tespih hem gelenek görenek teması içinde hem de taşınabilir somut kültürel miras içinde değerlendirilebilmektedir.

Tablo 8. Ömer’in Resimsel Anlatısının Göstergebilimsel Analizi

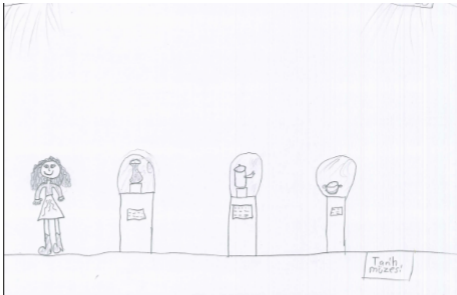
Gösterge Türü	Gösterge	Gösteren	Gösterilen	Yan anlam
Görüntüsel	İp, boncuklar	Tespîh	Tespîh çekmek	Görenek

Ömer’in resimsel anlatısının göstergebilimsel analizine bakıldığında görüntüsel gösterge kullandığını ve doğrudan babadan görme bir olgu olarak görenek kavramına atıfta bulunduğu gözlenmektedir. Ömer’in tespih çekmeyi bir tür kültürel miras aktarımı olarak algıladığı yönünde değerlendirme yapmak mümkündür.

Taşınmaz Somut Kültürel Miras Teması

Taşınmaz somut kültürel miras temasında öğrencilerin bir kısmı müzelerden bir kısmı da doğal unsurlardan bahsetmiştir. Kültürel mirası hem doğal varlık hem tarihi varlık olarak değerlendirebilmeleri önemlidir. Bu doğrultuda aşağıda katılımcıların çizimlerinden bir örnek (Resim 5) ve göstergebilimsel analizine (Tablo 9) yer verilmiştir.

Resim 3. Medine’nin Resimsel Anlatısı

Medine resimsel anlatısında müzeyi ziyaret etmekte olan bir kız çocuğunu betimlemiştir. Çiziminin altına burasının bir tarih müzesi olduğunu belirtmiştir. Kendisine ne anlatmak istediği sorulduğunda o, “müzelerin kültürel mirası bize tanıttığını” ifade etmiştir. Çiziminde de çeşitli nesnelerin sergilendiği bir alan ve nesnelerin altında tanıtım yazılarını resmetmiştir. Medine’nin resimsel anlatısının göstergebilimsel analizi yapıldığında Medine’nin belirttiği

şeyi doğrudan temsil eden görüntüsel gösterge türünü kullandığı görülmektedir. Medine'nin çiziminde müzede sergilenen mirası görmeye gelmiş bir kız çocuğu bulunmaktadır.

Tablo 9. *Medine'nin Resimsel Anlatısının Göstergebilimsel Analizi*

Gösterge Türü	Gösterge	Gösteren	Gösterilen	Yan anlam
Görüntüsel	İnsan, nesnelere	Müzeyi gezen kız	Müze	Kültürel miras

Bu çizimi ile ilgili soruları cevaplarırken Medine, kültürel miras ile ilgili öğelerin sadece müzelerde yer alan nesnelere ibaret olduğu algısının var olduğu şeklinde bir izlenim uyandırmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada incelenen resimsel anlatılar göstergebilimsel analiz ile çözümlenmiştir. Genel olarak katılımcıların resimsel anlatılarında yer alan kültürel miras ile ilgili göstergelerin görüntüsel gösterge olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni 4. sınıf öğrencilerinin zihinsel işlemler bakımından somut işlemler döneminde olması dolayısıyla nesneyi ya da olguyu temsil eden benzeri olarak görüntüsel gösterge türünü kullanmaları olabilir. Diğer yandan sosyal yaşamlarında karşılaşmış oldukları bazı somut olmayan kültürel miras öğeleri olduğu gibi çeşitli dizi ya da filmlerde bulunan kılıç ve silah gibi araçlar ya da büyüklerinden gördükleri tespih gibi materyaller de kültürel miras konusunda somut bir algı oluşmasına neden olmuş olabilir. Avcı (2014) çalışmasında 7. sınıfa devam eden öğrencilerin kültürel mirası daha ziyade geçmişten kalan eserler, gelenek ve görenekler biçiminde tanımladıklarını ifade etmiş; Gürdoğan Bayır ve Çengelci Köse (2019) de araştırmalarında ortaokul öğrencilerinin kültürel miras ile ilgili olarak tarihi anıt ve yapıları, yeme içme kültürü ve halk oyunları gibi örnekler verdiklerini dile getirmektedir. Görüldüğü gibi daha üst sınıf ve yaş düzeyinde dahi öğrencilerin kültürel miras ile ilgili algıları görünen somut nesnelere yönündedir.

Sonuç olarak bu sınıf düzeyinde öğrencilerin kültürel miras algıları hem maddi hem de maddi olmayan kültür öğeleri bakımından somut bir görünüme sahiptir. Bu bakımdan katılımcıların resimsel anlatılarında göstergelerin düz ve yan anlamları iç içe geçmiştir. Yani göstergenin doğrudan görünen anlamı katılımcılar için aşikardır. Örneğin simgesel gösterge türü olarak sadece bayrağı kullanmaları da aslında deneyim ve yaşanmışlıklardan kaynaklanan somut bir algı olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda öğrencilerin kültürel miras bilincini geliştirme etkinliklerinde onların bütün kültürel miras öğelerini ve bu öğelerin işaret ettiği simgesel anlamları daha iyi kavramalarını ve farkındalık kazanmalarını sağlamak gerekmektedir. Kültürel mirasın görünen somut nesnenin ötesinde sahip olduğu anlamlara atıflar yapmak gerekmektedir.

Kaynakça

- Abdelazim Ahmed, T. S. (2017). Assessment of students' awareness of the national heritage (Case study: The preparatory year students at the University of Hail, Saudi Arabia). *Cogent Social Sciences* (2017), 3: 1. 1-26.
- Abdul Jalil, A., & Abdel-Aal, H. (2011). *Renewing the Islamic discourse and the challenges of modernity*. Morocco: Orient Publishing.

- Avcı, M. (2014). Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitime ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Avruch, K. (1998) Culture and Conflict Resolution. Washington DC: United States Institute of Peace Press.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. BEÜ SBE Derg.,7(1), 231-274.
- Bidney, D. (1953), Theoretical Anthropology. New York: Columbia University Press.
- Binh, N. T. (2012). The role of family in educating-socializing children: The case of Vietnam. Current Research Journal of Biological Sciences, 4, 173–181.
- Cole, N. L. 2020. "So What Is Culture, Exactly?" ThoughtCo, Feb. 11, 2020, [thoughtco.com/culture-definition-4135409](https://www.thoughtco.com/culture-definition-4135409).
- Çağlar, B. 2012. Bir İletişim Biçimi Olarak Göstergibilim. EUL Journal of Social Sciences (III:II) LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi December 2012 Aralık.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y.S. (2005). The sage handbook of qualitative research (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Ferraro, G. (1998) The Cultural Dimension of International Business. 3rd Edition. New Jersey: Prentice Hall.
- Fojut, N. (2009, December). The philosophical, political and pragmatic roots of the convention. In Heritage and beyond. Council of Europe Publishing. Retrieved May 1, 2016, from https://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/identities/PatrimoineBD_en.pdf
- Franchi, E. 2015. "What is cultural heritage?". <https://smarthistory.org/what-is-cultural-heritage/> adresinden 27 Nisan 2020 tarihinde erişildi.
- Ghrab, S. (1990). How do care about heritage (collection of articles) The Tunisian House Publishing. ISBN 9973-12153-8(3).
- Gürdoğan Bayır, Ö. Ve Çengelci Köse, T. (2019). Kültürel Miras ve Korunmasına İlişkin Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. Temmuz 2019 Cilt:27 Sayı:4. 1827-1840.
- Hassan, F. (2008). Heritage for development: Concepts and strategic approaches. In F. Hassan, A. de Trafford, & M. Youssef (Eds.), Cultural heritage and development in the Arab world (pp. 13–52). Alexandrina: The Bibliotheca Alexandrina/Dar El-Kuttub Depository.

- Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences; Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations*. London: Sage.
- Hofstede, G. (1991/1994) *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. London: HarperCollinsBusiness.
- ICOMOS, (2002). *International Cultural Tourism Charter. Principles And Guidelines For Managing Tourism At Places Of Cultural And Heritage Significance*. ICOMOS International Cultural Tourism Committee. 2002.
- Jokilehto, J. (2008). *Heritage theory Teoría sobre el Patrimonio* (p. 23). ISSN 2074-1456.
- Keser, N. ve Narin, H. (2017). *Sanat Temelli Bir Soruşturma Yöntemi: A/r/tografi. Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 5(10), 193-203.*
- Malinowski, B. (1992). *Bilimsel Bir Kültür Teorisi*. (S. Özkal, Çev.). İstanbul: Kabcacı. (Orijinali 1944'te yayımlanmıştır).
- Palmer, R. (2009, December). *Director of culture and cultural and natural heritage, preface*. In *Heritage and beyond*. Council of Europe Publishing. Retrieved September 8, 2016, from, https://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/identities/PatrimoineBD_en.pdf
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Schwartz, S. H. (2006), "A Theory of Cultural Value Orientations: Explication and Applications." *Comparative Sociology*, 5, (2), 3.
- Schein, E. (1984) *Coming to a new awareness of organizational culture*. *Sloan Management Review* 25(2): 3–16.
- Schein, E. (1990) *Organizational culture*. *American Psychologist* 45(2): 109–119.
- Shankar, B., & Swamy, C. (2013, March–April). *Creating awareness for heritage conservation in the city of Mysore: Issues and policies*. *International Journal of Modern Engineering Research (IJMER)*, 3, 698–703. ISSN: 2249-6645
- Spencer-Oatey, H. (2012) *What is culture? A compilation of quotations*. GlobalPAD Core Concepts. Available at GlobalPAD Open House <http://www.warwick.ac.uk/globalpadintercultural>.
- Srivastava, S. (2015). *A study of awareness of cultural heritage among the teachers at university level*. *Universal Journal of Educational Research*, 3, 336–344. doi:10.13189/ ujer.2015.030505.

Taylor, E. B. (1958). *The Origins of Culture and Religion in Primitive Culture*. New York: Harper & Brothers.

Yılmaz, M. & Temizkan, M. (2013). Türkiye Cumhuriyeti'nde Tedavüle Sürülen Banknotların Göstergibilimsel Çözümlemesi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*- Sayı 36 / Bahar 2013. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Süreli Elektronik Dergi*.